19/05/2026

Έναρξη Επιστημονικού Συνεδρίου για τον Άγιο Απόστολο Τίτο στην ΠΑΕΑΚ

Οικουμενικό Πατριαρχείο / Αρχιεπισκοπή Κρήτης

Το πρωί της Δευτέρας, 18 Μαΐου 2026, ξεκίνησαν στην Αίθουσα Εκδηλώσεων της Πατριαρχικής Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Κρήτης οι εργασίες του Επιστημονικού Συνεδρίου με θέμα: «Άγιος Απόστολος Τίτος, Πρώτος Επίσκοπος Κρήτης – 60 χρόνια από την επανακομιδή της Τιμίας του Κάρας (1966-2026)», το οποίο διοργανώνεται από την ΠΑΕΑΚ, με τη συμμετοχή Ιεραρχών, διακεκριμένων ακαδημαϊκών ομιλητών από το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό της ΠΑΕΑΚ, των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, του Ελληνικού Ανοιχτού Πανεπιστημίου, του Πανεπιστημίου Κρήτης, του St. Andrew’s College και άλλων

ερευνητών.

Οι χαιρετισμοί προς το Συνέδριο, με το συντονισμό του Επικ. Καθηγητή της ΠΑΕΑΚ κ. Ιωάννη Λίλη, άρχισαν με τον εκπρόσωπο της Α. Θ. Π., του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, Σεβ. Μητροπολίτη Σελευκείας κ. Θεόδωρο, ο οποίος μετέφερε τις πατρικές ευχές και την ευλογία της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου για την διεξαγωγή του συνεδρίου, τονίζοντας ότι: «αι σημεριναί εκδηλώσεις ουχί μόνον τιμούν την ιστορίαν της κατά Κρήτην Εκκλησίας αλλά και ενδυναμώνουν το διαχριστιανικόν και οικουμενικόν έργον του Πανσέπτου Οικουμενικού Θρόνου εις το παρόν και το μέλλον».

Ακολούθησε ο Γεν. Διευθυντής της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης και Πρόεδρος του Παγκρήτιου Συνδέσμου Θεολόγων κ. Κωνσταντίνος Ζορμπάς, ο οποίος τόνισε την συμβολή του κυρού Ειρηναίου Γαλανάκη, τότε Μητροπολίτου Κισάμου και Σελίνου, στα γεγονότα της επανακομιδής. Ο Πρόεδρος του Ακαδημαϊκού Συμβουλίου της ΠΑΕΑΚ, Αναπλ. Καθηγητής κ. Μιχαήλ Στρουμπάκης τόνισε τη σημασία της σύνδεσης της Πατριαρχικής Ακαδημίας με τα ιστορικά γεγονότα της Εκκλησίας και ευχαρίστησε όσους συμμετέχουν και όλους όσους συνέβαλαν στη διοργάνωση του Συνεδρίου.

Τέλος, ο Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Ευγένιος, συνεχάρη τους διοργανωτές, διαβιβάζοντας την ευλογία της τοπικής Εκκλησίας για την αίσια διεξαγωγή των εργασιών του, ανέγνωσε τη συνοδική εγκύκλιο (26.04.1966) πριν την άφιξη της τιμίας Κάρασκαι το τηλεγράφημα του Καρδιναλίου Ουρμπάνι για τη διοργάνωση της αποστολής. Αναφέρθηκε σε άλλες εκδηλώσεις και εκδόσεις με αφορμή τον εορτασμό του γεγονότος, κατέθεσε την πρόθεση του για την έκδοση των Πρακτικών, ενώκήρυξε και την έναρξη των εργασιών.

Ακολούθησε η εισαγωγική ομιλία από τον Σεβ. Μητροπολίτη Σελευκείας κ. Θεόδωρο, Καθηγητή της ΠΑΕΑΚ, με θέμα: «Η ανέκδοτος αλληλογραφία του Οικουμενικού Πατριάρχου Αθηναγόρα και του Μητροπολίτου Κρήτης Ευγενίου Ψαλιδάκη δια την επανακομιδήν της Κάρας του Αγίου Τίτου πρώτου Επισκόπου Κρήτης». Αυτή αποτελεί απτόν δείγμα της αγαστής συνεργασίας μεταξύ της Μητρός Εκκλησίας και της Αποστολικής Εκκλησίας Κρήτης, επί ενός ζητήματος το οποίον υπερέβη τα στενά όρια της μεγαλονήσου και απετέλεσε σημείον αναφοράς εις τον εν εξελίξει οικουμενικόν διάλογον και τας διμερείς σχέσεις μεταξύ της Ρωμαιοκαθολικής και της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Μετά τη συζήτηση και το πρώτο διάλειμμα, άρχισε η Α’ Συνεδρία, υπό την προεδρία του Σεβ. Αρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Ευγενίου. Εμπεριστατωμένες εισηγήσεις ανέπτυξαν οι:

● Εμμανουήλ Καραγεωργούδης, Κοσμήτωρ Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ: «Ο Άγιος Τίτος στο Ρωμαϊκό Μαρτυρολόγιο. Από τον Καίσαρα Βαρώνιο έως τη Μεταβατικάνειο Αναθεώρηση». Η δυτική παράδοση προσάρμοσε τη μνήμη του αγίου μέσα από τρεις διαδοχικές ημερομηνίες εορτασμού. Κάθε επιλογή υπαγορευόταν από ξεχωριστές ιστορικές και θεολογικές προτεραιότητες. Η ανάλυση αυτών των φαινομενικώς τεχνικών μεταβολών παρέχει ένα κάτοπτρο.

Εντός αυτού του κατόπτρου η ορθόδοξη θεολογία καλείται να προσεγγίσει κριτικά το παρελθόν και να αναστοχαστεί τη δική της αυτόνομη λειτουργική κληρονομιά. Το ερώτημα για τους τρόπους με τους οποίους η Εκκλησία θυμάται τους αποστόλους της αποκτά ευρύτερη ακαδημαϊκή αξία.

●Πρωτοπρ. Αθανάσιος Γκίκας, Κοσμήτωρ Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ: «Οι πρώιμες διατυπώσεις στην «Προς Τίτον Επιστολή» του Απ. Παύλου, για την οργάνωση της Ποιμαντικής Διακονίας στη Χριστιανική Κοινότητα». Η Προς Τίτον επιστολή παρουσιάζει μία από τις πρώιμες και σαφείς διατυπώσεις οργάνωσης της ποιμαντικής διακονίας μέσα στη χριστιανική κοινότητα. Παράλληλα, η επιστολή αναδεικνύει τη σημασία της ποιμαντικής μέριμνας για όλα τα μέλη της κοινότητας, ανεξαρτήτως ηλικίας ή κοινωνικής θέσης. Έτσι, η οργάνωση της ποιμαντικής διακονίας στην Προς Τίτον επιστολή δεν είναι απλώς θεσμική, αλλά βαθιά παιδαγωγική και σωτηριολογική.

●Μητροπολίτης Πέτρας & Χερρονήσου κ. Γεράσιμος: «Ο Απόστολος Τίτος υμνογραφούμενος». Παρουσίασε και ανέλυσε τις έντυπες εκδόσεις της Ακολουθίας του Αγίου Τίτου κατά τους τελευταίους αιώνες. Ανέδειξε την μέριμνα της Εκκλησίας Κρήτης για την τιμή του Πρώτου Επισκόπου της, αλλά και το ενδιαφέρον για την εξακτίνωση της τιμής του στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο.

Κατά την Β’ Συνεδρία υπό την προεδρία του Σεβ. Μητροπολίτη Πέτρας & Χερρονήσου κ. Γερασίμου, ομίλησαν οι :

● Ειρήνη Χριστινάκη, Καθηγήτρια Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ: «Δικαίωμα στη Λήθη ή Καθήκον Υπομνήσεως; Κανονικής Απορίας Απόκριση επί τη βάσει του προς Τίτον 1: 10-14». Ανέδειξε την στάση της Εκκλησίας έναντι των ανθρώπων που περιπίπτουν σε κανονικά παραπτώματα, όχι ως καταγγελτική και αφορμή στιγματισμού αλλά ως άρση του στίγματος, θεραπεία και πρόσληψη στο κοινό Σώμα προς σωτηρία. Αναφέρθηκε ειδικά στο παράδοξο του Επιμενίδη, δίνοντας μια άλλη ερμηνευτική προσέγγιση στα σχετικά χωρία.

● Σωτήριος Δεσπότης, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ, ο οποίος μετείχε διαδικτυακά και απάντησε σε ερωτήσεις, ενώ την κοινή εισήγηση ανέγνωσε ο Αναστάσιος Γρ. Ακρίδας, (Εκλ.) Επίκ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ: «Ζητήσεις και γενεαλογίας και έριν και μάχας νομικάς. Το Ιουδαϊκό υπόβαθρο του Προς Τίτον 3,9. Εξετάζει την επιλογική αποτροπή του Αποστόλου Παύλου στο Τιτ. 3,9 από την ενασχόληση με θεωρητικές «ανόητες αναζητήσεις» γύρω από γενεαλογικούς καταλόγους, οι οποίοι συνδέονται με τον ιουδαϊκό Νόμο και απαντούν κατεξοχήν στην Πρωτοϊστορία της Τορά. Εξαίρεται το γεγονός ότι αυτή

η ενασχόληση ανταποκρινόταν σε μία γενικότερη «τάση» των Αυτοκρατορικών χρόνων. Πρόκειται για μια εποχή κατά την οποία ανθεί η Μυθιστορία: η κατασκευή ένδοξων παρελθόντων αποτελούσε εργαλείο καταξίωσης «πόλεων», κοινοτήτων και «οίκων». Αντίθετα, λοιπόν, προς τον «φράκτη» που κάποιοι προσπαθούν να φτιάξουν γύρω από τον Νόμο – όχι τόσο για την προστασία της πίστης, αλλά κυρίως ως μέσο αποκλεισμού – ο Παύλος χαρακτηρίζει αυτές τις πρακτικές ως «ανόητες, ανωφελείς και μάταιες» (Τιτ. 3,9).

● Αθανάσιος Γλάρος, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ: Η σκιαγράφηση της σχέσης Παύλου και Τίτου από τον Ανδρέα Κρήτης. Αναφέρθηκε στον εγκωμιαστικό λόγο του Αγίου Ανδρέα και ανέδειξε την στενή και ιδιαίτερη πνευματική σχέση των Αποστόλων Παύλου και Τίτου, που θεμελιώνει την αποστολικότητα της Εκκλησίας Κρήτης. Τόνισε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής της σχέσης μέσα από την οπτική του ιερού συγγραφέα, όπως διαφαίνονται στα επίθετα και τους χαρακτηρισμούς που αποδίδονται.

Στο τέλος της Β΄ Συνεδρίας, ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Ευγένιος δώρησε στην Πατριαρχική Ακαδημία ως έκφραση ευχαριστίας της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης ένα εκ των 10 αντιτύπων της προς Τίτον Επιστολής, τα οποία φιλοτεχνήθηκαν σε περγαμηνή και μορφή ειληταρίου.

Στην έναρξη του Συνεδρίου, οι εργασίες του οποίου συνεχίζονται την Τρίτη, 19 Μαΐου, εκτός των προαναφερθέντων, παρέστησαν οι Σεβ. Μητροπολίτες: Διοσπόλεως κ. Εμμανουήλ (Πατριαρχείο Αλεξανδρείας), Πέτρας και Χερρονήσου κ. Γεράσιμος, Ιεραπύτνης και Σητείας κ. Κύριλλος, Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου κ. Πρόδρομος, ο Θεοφ. Επίσκοπος Κνωσού κ. Μεθόδιος, ο Αρχιγραμματέας της Ι. Επαρχιακής Συνόδου Αρχιμ. Νήφων Βασιλάκης, ο Πρωτοσύγκελος της ΙΑΚ Αρχιμ. Βαρθολομαίος Βογιατζόγλου, ο Γεν. Αρχιερ. Επίτροπος της ΙΑΚ Αρχιμ. Νικηφόρος Κουνάλης, ο ιερατικώς Προϊστάμενος του ι. ιδρματικού ναού της Αγίας Σκέπης Αρχιμ. Κύριλλος Χριστοφής, ο Δντής του Π/Σ της ΙΑΚ Αρχιμ. Χρυσόστομος Νικάκης, ο πρ. Πρύτανης του Πανεπιστημίου Κρήτης κ. Μιχαήλ Ταρουδάκης, ο Σύμβουλος Θεολόγων κ. Γ. Στριλιγκάς, κληρικοί, σύμβουλοι, δάσκαλοι και καθηγητές της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, φοιτητές και πλήθος κόσμου.

Οι εργασίες συνεχίστηκαν το απόγευμα της ίδιας μέρας, με την Γ’ Συνεδρία, υπό την προεδρία της κας Άννας Καραμανίδου, Καθηγήτριας Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ.

Τεκμηριωμένες εισηγήσεις ανέπτυξαν οι:

●Εμμανουήλ Δουνδουλάκης, Αναπλ. Καθηγητής ΠΑΕΑΚ: «Ο Απόστολος Τίτος στο υμνογραφικό έργο του Οσίου Γερασίμου Μικραγιαναννίτου. Μορφολογικές, αισθητικές και θεολογικές παρατηρήσεις». Η παρούσα ανακοίνωση έρχεται να συμβάλλει, κατά τρόπο ουσιαστικό, στην υμνογραφία προς τιμήν του Αγίου Αποστόλου Τίτου. Διερευνά, μεταξύ άλλων, τα υμνογραφικά που συνέθεσε ο Όσιος Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, προς τον Πρωτόθρονο της Εκκλησίας της Κρήτης, εξ επόψεως μορφολογικής, αισθητικής και θεολογικής.

● Ιωάννης Τσερεβελάκης, Φιλόλογος, Θεολόγος, Πρωτοψάλτης, Άρχων Πρωτονοτάριος της ΜτΧΕ: «Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ»: Απηχήσεις στους ύμνους των Θεοφανείων». Στην Καινή Διαθήκη συναντώνται διάφορα υμνολογικά στοιχεία. Μεταξύ αυτών και οι στίχοι 2:11-14 από την προς Τίτον επιστολή του Παύλου «Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις…». Η απήχηση της εισαγωγικής αυτής φράσης του ύμνου είναι εμφανής στους ύμνους της εορτής, αφού συναντάται περί τις 25 φορές σε διάφορους ρηματικούς τύπους, κάτι που δείχνει την κεντρική θέση που κατείχε στη συνείδηση των υμνογράφων και της Εκκλησίας γενικότερα, αναφορικά με το όνομα και το ίδιο το νόημα των Επιφανίων. Στην εισήγησή εξετάζονται οι σημασίες του ρήματος, οι εν λόγω απηχήσεις και αναφορές και προβάλλεται η σημασία του σε σχέση με το ίδιο το νόημα της εορτής.
Κατά την Δ’ Συνεδρία, υπό την προεδρία του κ. Εμμανουήλ Καραγεωργούδη, Κοσμήτορα Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ, παρουσίασαν τα θέματα τους οι :

● Γεώργιος Βλαχάκης, Καθηγητής ΕΑΠ: «Φιλοσοφικό και επιστημονικό περιεχόμενο της προς Τίτον επιστολής». Ομίλησε εξ αποστάσεως, διαδικτυακά, για τη σχέση επιστήμης και θρησκείας, κάνοντας ευρύτερες αναφορές και ανέδειξε την Προς Τίτον επιστολή ως παράδειγμα σύνθεσης, που μπορεί να οδηγήσει στον διαρκή διάλογο και την αποφυγή της σύγκρουσης.

● Ευστάθιος Λιανός-Λιάντης, Αναπλ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ & Αντιπρόεδρος Τμ. Κοινωνικής Θεολογίας & Θρησκειολογίας: «Ο Απόστολος Τίτος ως «Πολιτισμικός Μεταφραστής» της Παύλειας Θεολογίας». Αναφέρθηκε στη μορφή του Αγίου Τίτου ως παρόντος και αοράτου στην ιστορική μνήμη. Στο παλαιό φιλολογικό ερώτημα περί της γνησιότητας της προς Τίτον επιστολής, που έχει απασχολήσει την κριτική επί έναν περίπου αιώνα. Εξέτασε πώς μια μεγάλη πνευματική σύλληψη, γεννημένη μέσα σε ορισμένο και πολύ ιδιαίτερο πολιτισμικό πλαίσιο, κατορθώνει να μεταφερθεί, χωρίς να εξαφανιστεί, σε κόσμους με δικές τους παραδόσεις, με δικές τους ιεραρχίες αξιών, με δικά τους ήθη συχνά εκ διαμέτρου αντίθετα από εκείνα της γενέθλιας κοιτίδας της.

● Γεώργιος Τσερεβελάκης, Δρ Νεοελλ. Φιλολογίας, Διδάσκων ΠΑΕΑΚ: «Ο Άγιος Τίτος και η επανάσταση του 1363-1366 στην Κρήτη: Αποστολική παράδοση και πολιτική ταυτότητα». Εξετάζει την επανάσταση του Αγίου Τίτου στην Κρήτη, κατά τα έτη 1363–1366, όχι απλώς ως μία απλή ανταρσία των Βενετών αποίκων εναντίον της μητρόπολης Βενετίας, αλλά ως ένα γεγονός βαθύτερης πολιτικής και συμβολικής σημασίας για την ιστορία της νήσου. Στο επίκεντρο τίθεται η αξιοποίηση της αποστολικής παράδοσης της νήσου, όπως αυτή συμπυκνώνεται

στο πρόσωπο του Αγίου Τίτου, μαθητή του αποστόλου Παύλου και πρώτου επισκόπου Κρήτης. Η ανακοίνωση υποστηρίζει την άποψη ότι η «Δημοκρατία του Αγίου Τίτου», μολονότι απέτυχε πολιτικά και στρατιωτικά, αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο η θρησκευτική μνήμη μπορούσε να μετατραπεί σε εργαλείο πολιτικής νομιμοποίησης. Η επανάσταση του 1363–1366 αναδεικνύεται, επομένως, ως κρίσιμο επεισόδιο στη διαμόρφωση μιάς σύνθετης κρητικής ταυτότητας, όπου η αποστολικότητα, η τοπικότητα και η αποικιακή αντίσταση συναντώνται και συναιρούνται σε ένα ενιαίο ιδεολογικό σχήμα.

Ιδιαίτερη τιμή απετέλεσε η αποστολή εισηγήσεως του κ. Γρηγορίου Λαρεντζάκη, Καθηγητή του Πανεπιστημίου Graz Αὐστρίας, Ἄρχοντος Μεγάλου Πρωτονοταρίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, η οποία αναγνώστηκεαπό τον Αρχιμ. Νικηφόρο Κουνάλη, Γεν. Αρχ. Επίτροπο της ΙΑΚ: “Ο Αρχιεπίσκοπος Κρήτης Ευγένιος Α΄, γεφυροποιός μεταξύ Βενετίας καί Κρήτης – μεταξύ τῶν «ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν» Ανατολής και Δύσης”. Τόνισε το ρόλο του Αρχιεπισκόπου, σε σύμπνοια με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, στην προσέγγιση Ανατολής και Δύσης μέσα από την αλληλογραφία και τις διαδικασίες για την επανακομιδή της Κάρας του Αγίου Τίτου από τη Βενετία στο Ηράκλειο.

Την οργανωτική μέριμνα για το Συνέδριο έχουν ο Πρόεδρος του ΑΣ, οι Καθηγητές και το λοιπό Διδακτικό Προσωπικό της Π.Α.Ε.Α.Κ.

Γ.Ε.Α.Κ.

BOSCH

BOSCH

BOSCH

BOSCH

Τ.Ε.Α.Κ.

